

בס"ד. ש"פ וארא, כ"ח טבת, מבה"ח שבט, ה'תשי"ב

(הנחה בלתי מוגה)

וידבר' אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי' וארא אל אברהם גו' בא-ל שדי ושמי הוי' לא נודעתי להם גו', לכן אמור לבני ישראל אני הוי' והוצאתי גו' והצלתי גו' וגאלתי גו' ולקחתי גו' (ד') לשונות של גאולה²) וידעתם כי אני הוי'³, והיינו, שדוקא ע"י הגאולה ממצרים דוקא נעשה גילוי שם הוי'. וידועה הקושיא בזה⁴, הרי גם אצל האבות מצינו גילוי שם הוי', כמ"ש וירא הוי' אל אברם⁵, וירא אליו הוי'⁶, וכיו"ב, ומהו אומרו ושמי הוי' לא נודעתי להם. גם צריך להבין, מהי המעלה בגלות מצרים דוקא, שע"י הגאולה ממצרים יהי' הגילוי דשם הוי', דהנה, מה שזכו לגילוי שם הוי' לאחרי יצי"מ, אין זה בגלל שעכשיו לא נמצאים בגלות, שהרי גם האבות לא היו בגלות, ומ"מ ושמי הוי' לא נודעתי להם, אלא הכוונה היא שדוקא מפני שהיו בגלות מצרים ונגאלו ממנו, הנה עי"ז באו לגילוי דוידעתם כי אני הוי'. וצריך להבין מהי המעלה בגלות מצרים ויציאת מצרים שע"י דוקא וידעתם כי אני הוי'.

(ב) **ויובן** בהקדם מארז"ל אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין⁷, אין ישראל נגאלין אלא בתשובה⁸, שמזה משמע⁹ שההכרח בענין התשובה בשביל הגאולה הוא בכל אופן, והיינו, שגם כאשר אין בידם חטא ועון כלל, מוכרח להיות הקדמת ענין התשובה לענין

יש לציין שבעת אמירת המאמר בכה כ"ק אדמו"ר שליט"א מאד (החזו"ל).

(2) ראה ב"ר פפ"ח, ה. שמור"ר פ"ו, ד.

(3) פרשתנו ו, ב"ז.

(4) ראה גם מאמרי אדה"ז תקע"ב ע' קלא. אוה"ת פרשתנו ח"ז ע' ב'תקנ. ע' ב'תקסד. ובכ"מ.

(5) לך יב, ז. שם יז, א.

(6) וירא יח, א. תולדות כו, ב.

(7) סנהדרין צז, ב.

(8) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(9) באוה"ת שם: ועמ"ש מזה סד"ה כי ההרים ימושו [לקו"ת תצא מ, ד].

(1) ראה בהשיחה שלפני המאמר (תו"מ ח"ד ע' 274), שמאמר זה מיוסד על המאמר הידוע בשם "דער פרומער וארא" (ד"ה וארא דשבת מבה"ח שבט תקנ"ד — נדפס בתורה אור לעמבערג שנת תור"ה (ז, ב ואילך). מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"א ע' רלח ואילך. שם בהוספות ע' 26 (בהוצאת תשמ"ט). ועם הגהות — אוה"ת פרשתנו ע' קיט ואילך. פלח הרמון שמות ע' מד ואילך. וראה אודות מאמר זה — רשימת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בספר השיחות תורת שלום ע' 86. "התמים" חוברת ח ע' ז [שפ, א]. הערה במפתח מאמרי ודרושי אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ע' סח).

הגאולה, שאין הדבר תלוי אלא בתשובה. וצריך להבין, מהו ההכרח שלפני הגאולה יהי' ענין התשובה, דבשלמא אם יש חטא ועון, צ"ל הקדמת התשובה, דכיון שלעת"ל כתיב¹⁰ ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, צ"ל תחילה ביטול החטאים והעוונות, שלא תהי' אחיזה ללעו"ז במחדו"מ של האדם. אבל כשאין חטאים כו', מהו הצורך בענין התשובה דוקא.

ג) אך הענין הוא, דהנה בנוגע לענין התשובה (שעתידים ישראל לעשות בסוף גלותן⁸) כתיב¹¹ כי לא ידח ממנו נידח, ממנו דייקא, דקאי על עצמות ומהות א"ס ב"ה, ולכן לא ידח ממנו נידח, לפי שכל הניצוצות שבכל נפשות ישראל מקושרים בעצומ"ה א"ס ב"ה, וסופן לאשתאבא בגופא דמלכא¹².

אך איך תהי' הנפש הזאת, שהיא בבחינת נברא וגבול, משתאבת בגופא דמלכא, עצומ"ה א"ס ב"ה, שהוא בחינת בורא וכלי גבול. ובאמת אי אפשר לומר עליו גם התואר בלי גבול¹³, דכשם שאי אפשר לומר עליו שהוא בגדר גבול ח"ו, כמו"כ אי אפשר לומר עליו שהוא בבחי' בלי גבול ח"ו, דעצומ"ה הוא שלילת הגבול ושלילת הבל"ג, שלילת החיוב ושלילת השלילה¹⁴. וא"כ יפלא ביותר איך תהי' התקשרות הנפש, ובפרט כשהיא מלוכשת בגוף, עם עצומ"ה א"ס ב"ה. אך הענין הוא, שההתקשרות היא ע"י תורה ומצוות. דהנה, התורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה¹⁵, והמצוות הן איבריך דמלכא¹⁶, ואעפ"כ ירדו ונתלבשו בענינים גשמיים, הן התורה, כמארוז"ל¹⁷ שכאשר המלאכים בקשו שתינתן להם התורה, אמרו להם, למצרים ירדתם כו' יצה"ר יש ביניכם וכו', והן המצוות, שנתלבשו בדברים גשמיים, כמו ציצית בצמר גשמי ותפילין בקלף גשמי, ועד שגם המצוות שקיומם במוח ובלב, הרי שיעור המצוה הוא שתהא נרגשת במוח הגשמי ובלב הגשמי¹⁸. ומצד ב' הקצוות שבתומ"צ, שהם חכמתו ורצונו ית', ומלוכשים בדברים גשמיים, הרי הם מקשרים ומחברים את הנפש האלקית המלוכשת בגוף עם עצומ"ה. ומטעם זה נקראו המצוות

14) ראה גם המשך תרס"ו ע' נח. ובכ"מ.

15) ראה תניא פ"ד. ובכ"מ.

16) ראה זח"א קע, ב. תקו"ז ת"ל (עד,

סע"א). תניא רפכ"ג. ובכ"מ.

17) שבת פח, סע"ב ואילך.

18) סה"מ תרצ"א ע' סב. תרצ"ז ע' 215.

ע' 282. תרח"ץ ע' קפ.

10) זכרי' יג, ב.

11) ע"פ שמואל"ב יד, יד. וראה תניא

ספל"ט. הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ג.

12) ראה זח"א ריז, ב.

13) ראה גם לקו"ת פקודי ז, ב. המשך

תרס"ו ע' קעב ואילך. תער"ב ח"א ס"ע צד

ואילך. ובכ"מ.

בשם לבושים¹⁹, שהם לבושים להנשמה שעל ידם מתקשרת בעצומ"ה, לחזות בנועם הוי'²⁰ ולאשתאבא בגופא דמלכא.

(ד) **וזהו** גם מ"ש²¹ ואברהם זקן בא בימים גו', באינון יומין עילאין כו'²², שהם הלבושים דתומ"צ, ועי"ז נעשה ואברהם זקן, זקן זה שקנה חכמה²³, שהו"ע הביטול דבחי' חכמה, שבה מתגלית אחדותו ית' שהוא לבדו הוא ואין זולתו²⁴, וכדי להגיע למדריגה זו הי' צ"ל בא בימים, שהו"ע לבושי התומ"צ, ובאופן שכל יום הוא מלא בקיום התומ"צ, כמאמר²⁵ כל יומא ויומא עביד עבידתי', שאז הם יומין שלימין כו'. ולכן צ"ל קיום התומ"צ באופן שיקיים אפילו מצוה אחת כמה פעמים, כמספר הימים אשר ניתנו לו מן השמים. ועד שיש מצוות שמקיימים כמה פעמים באותו היום, וכמו בענין התפלות, שיש ג' תפלות בכל יום, ובשבת ויו"ט ד' תפלות, וביו"כ ה' תפלות. והענין בזה, דלכאורה אינו מובן, הרי מעלת הנשמות היא היותן בבחינת מהלכים דוקא, וכמ"ש²⁶ ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה, היינו, שצ"ל הילוך ועלי' דוקא, וא"כ מהו הענין שחוזרים ונשנים אותם המצוות. אך הענין הוא, שהמצוות הם בחי' לבושים שעל ידם יוכל לקשר נפשו באלקות, ולכן צ"ל עשיית מצוות אלו פעמים רבות כדי שתוכל נשמתו להתקשר עם אלקות, ואז תוכל להיות העלי' בבחי' הילוך.

ובזה יש לבאר מה שמצינו סתירה בענין החיוב דתלמוד תורה²⁷, דהנה אמרו רז"ל²⁸ שמי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו נאמר²⁹ כי דבר הוי' בזה גו' הכרת תכרת גו', ואעפ"כ אמרו³⁰ שמי שאי אפשר לו לעסוק בתורה כל היום מפני עסקו במשא ומתן, די לו בפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית. ולכאורה אינו מובן, אם הטעם שאפילו המתבטל מת"ת שעה קלה עליו נאמר כי דבר הוי' בזה גו', הוא מצד

(24) תניא פל"ה בהגהה.
 (25) זח"ג צד, ריש ע"ב.
 (26) זכרי' ג, ז. וראה תו"א וישב ל, סע"א ואילך. ועוד.
 (27) באוה"ת שם מציין: ועמ"ש בתו"א סוף דרושי פורים מזה [צח, ג].
 (28) סנהדרין צט, א. וראה תניא פ"א.
 (29) שלח טו, לא.
 (30) ראה מנחות צט, ב.

(19) ראה תניא אגה"ק סכ"ט. תו"א מקץ לב, ד ואילך. תו"א וד"ה ואברהם זקן שבהערה 22.
 (20) תהלים כז, ד.
 (21) חיי שרה כד, א.
 (22) זח"א רכד, א. קכט, א. וראה תו"א חיי שרה טז, א. משפטים עו, ג. עט, ב. ד"ה ואברהם זקן תשל"ח (תו"מ סה"מ חשון ע' שז ואילך).
 (23) קידושין לב, ב.

מעלת התורה, א"כ, מדוע בעל עסק די לו בפרק א' שחרית ופרק א' ערבית. ואם נאמר שענין עסק התורה תלוי בפנאי שיש לאדם, שלכן מי שהוא בעל עסק די לו בפ"א שחרית ופ"א ערבית, א"כ מהו החומר כ"כ (וואָס איז דער געוואָלד) של המתבטל שעה קלה, עד שעליו נאמר הכרת תכרת גו'. אך הענין מובן ע"פ משנת"ל שהתורה היא לבוש לנשמה כו', אך יש נשמה שצריכה יותר ללבושים, ויש נשמה שאצלה הצורך בלבושים אינו גדול כ"כ. ולכן, מי שאי אפשר לו לעסוק בתורה כל היום כולו מחמת עסק הפרנסה, הרי מאחר שלא הזמינו לו פרנסתו מן השמים שיהי' פנוי כל היום לעסוק בתורה, מוכח, שנשמתו אינה צריכה כ"כ ללבושי התורה, ודי לו בפ"א שחרית ופ"א ערבית. אך מי שאפשר לו לעסוק בתורה כל היום, מוכח מזה שנשמתו צריכה ליותר לבושים, ולכן אסור לו לבטל אפילו רגע א', אלא צריך לעסוק כל היום, כפי שיעור הלבושים הדרושים לשורש נשמתו. וזהו גם מה שאמרו רז"ל³¹ שמי שביטל מצות ק"ש אפילו פעם אחת, כאילו לא קרא כל ימיו, דכיון שחסר לו בלבושים הדרושים מצד שרש נשמתו, לכן חסר אצלו בהתקשרות עם עצומ"ה א"ס ב"ה. ודוקא ע"י קיום התומ"צ בכל יום ויום, כפי מספר הימים הקצובים לו, נעשית התקשרות הנשמות עם עצומ"ה א"ס ב"ה.

(ה) **אך** אין כל אדם זוכה לזה שיהיו כל ימיו שלימים ולא יחסר מהם אפי' שעה אחת רגע א' (כלשון רבינו הזקן³²). ויש לומר בביאור דיוק הלשון שאין כל אדם זוכה לזה, זוכה דייקא, שזהו"ע של זכות שאינו התלוי בבחירה, ע"פ הידוע³³ דביטול תורה אין אדם ניצול ממנו בכל יום, כמובן ממארז"ל³⁴ ג' עבירות אין אדם ניצול מהם בכל יום כו', ונמצא שאין זה דבר התלוי בבחירת האדם, אלא צריך לזה זכות וסייעתא דשמיא. והעצה לזה (כהמשך דברי רבינו הזקן³²), דהנה אמרו רז"ל³⁵ שיהי' כל ימיו בתשובה. וענין התשובה הוא כידוע ששובה אותיות בושה, וכן תשוב אותיות בושת, והיינו ע"י שיתבונן ויעמיק בשכלו בגדולת אוא"ס שהוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית³⁶, אזי תיפול עליו הבושה

(31) ברכות סג, ב. (32) מאמרי אדה"ז שם (ע' רמ. ע' 27). (33) והערות קצרות לתניא פ"א (ה, ב) — ד"ה אזה"ת שם (ע' קכא). פלא הרמון שם (ע' מח). (34) שבת קנג, א. (35) ראה תקו"ז תיקון יט (מ, ב). סוף תיקון נז. זוהר חדש לד, סע"ג. (36) תניא פכ"ה (לב, סע"א).

ממנו ית³⁷. וכפי שמביא אדמו"ר הצ"צ³⁸ מ"ש רבינו הזקן בד"ה וטהר לבנו³⁹ בשם הרב המגיד נ"ע⁴⁰, דפירוש יראה בושת הוא ע"ד מ"ש⁴¹ כתר עליון אע"ג דאיהו אור צח אור מצוחצח, אוכם הוא קדם עילת העילות, ולכן מתבייש נגד אוא"ס ב"ה כו', ועאכו"כ בנוגע לעבודת האדם, דאף שהוא אוהב את השם וירא את השם, מ"מ אין האהוי"ר שלו נחשבת לכלום, ובודאי שיש לו להתבושש ולהכלם ביותר כו'. ובפרט כשיתבונן בריחוק הערך שלו שאינו יודע גם מהות הע"ס, שהרי ידיעתו בהם היא רק ידיעת המציאות ולא השגת המהות, וכ"ש וק"ו שאינו יודע בחינת כתר א עילאה, ובפרט כמו שהוא לפני הצמצום, והרי גם כתר א עילאה שלפני הצמצום אוכם הוא קדם עילת העילות [דענין זה הוא בכל המדריגות שבכתרא עילאה, אפילו במדריגות הכי עליונות שבו, ואפילו במדריגה שלמעלה מגדר מדריגות כלל, גם שם אוכם הוא קדם עילת העילות, דאדרבה, עילת העילות נמצא למטה דוקא⁴²]. וע"י התבוננות זו תפול עליו הבושה ממנו ית', שזהו ענין התשובה. וזוהי העצה למי שאינו זוכה שיהיו כל ימיו שלמים כו', שגם אצלו תוכל להיות התקשרות הנפש בעצומ"ה א"ס ב"ה ע"י התשובה.

אך (ו) כיצד יבוא לבחי' תשובה זו, הנה כתיב⁴³ כי נער ישראל ואוהבהו וממצרים קראתי לבני. והענין הוא, כמו שאנו רואים עד"מ אצל בן נער, שכל זמן שנמצא בקירוב לאביו ואביו מראה לו אהבתו ומקרבהו באהבה וחיבה יתירה, אז מתרחב הבן בנפשו לעשות מילין דשטותא מצד קטנות המוחין, אף שהוא נגד רצון אביו, ואף אם אביו מוחה בידו אינו משגיח בו ואינו שומע לקולו. ורק כשאביו גוער בו ודוחפו לחוץ ואומר לו שאינו אביו וכה"ג, אזי מתעורר ומתגלה אהבת הבן אל האב בהתגלות לבו וצועק במר נפשו שאינו רוצה ליפרד מאביו, ומכ"ש כשלא יקרא בשם אביו כו'. וכך הוא הענין באהבת ישראל למקום ב"ה המסותרת בלב כאו"א מישראל, שאינה יוצאת מן ההעלם אל הגילוי כי אם ע"י ההתבוננות בריחוקו מה'. וזהו כי נער ישראל ואוהבהו, דכאשר ישנו ענין

ובהנסמן שם.

(37) ראה תניא פמ"ג. סידור אדה"ז הערה

(40) ראה אור תורה להרב המגיד יד, א.

לתיקון חצות בשם הרב המגיד.

(41) תקו"ו תיקון ע קרוב לסופו (קלה, ב).

(38) אוה"ת שם. וראה פלח הרמון שם.

(42) ראה סה"מ עת"ר ע' מה ואילך. וראה

(39) מאמרי אדה"ז תקס"ב ח"ב ע' תקמט.

ספר הערכים-חב"ד שם ע' תקמב ואילך,

וראה לקו"ת בלק סט, א. וראה גם סה"מ

ובהנסמן שם.

עת"ר ע' מו. תרח"ץ ע' קי. ס"ע קלה ואילך.

(43) הושע יא, א.

וראה ספר הערכים-חב"ד ח"ב ע' תקמו,

הקירוב (ואוהבהו), יכול להיות נער ישראל, שיעשה מעשי נערות וקטנות, ודוקא ממצרים קראתי לבני, דע"י מצרים הוא מיצר וקטנות, ענין הבושה הנ"ל, עי"ז קראתי לבני, שע"י הוא גילוי האהבה ביתר שאת.

וזהו ענין גלות מצרים. דהנה, יש בחינת מצרים דקדושה ובחינת מצרים דלעו"ז. בחינת מצרים דקדושה הוא שמסתפק בלימוד התורה ע"פ חיוב השו"ע, וכן בקיום המצוות די לו באופן דמצות אנשים מלומדה⁴⁴, ויוצא ידי חובתו לפי ראות עיניו. ומבחינת מצרים שבקדושה הנה ע"י ריבוי ההשתלשלות כו' יכול להיות גם בחינת מצרים דלעו"ז, והיינו, שנכשל בפגם הברית, ולפעמים ה"ז באופן שמטמאין אותו בע"כ במקרה לילה, ועו"נ⁴⁵ אשר מצרים מעבידים אותם. וענין יציאת מצרים הוא בחינת תשובה ע"י ענין זה עצמו, כשרואה בעצמו שהוא רחוק מה' בתכלית, שזהו כמו הבן שאביו דוחפו לחוץ ואומר לו שאינו אביו, שאינו יכול לסבול זאת כלל, ועי"ז הנה ממצרים קראתי לבני, שדוקא המיצר והריחוק מעורר אצלו את ההרגש שהוא בני כו'.

וזהו מעלת ענין התשובה, שגם מי שאינו זוכה שיהיו ימיו שלמים, שחסר בלבושי התומ"צ שלו, אפשר שתהי' התקשרות נפשו בעצומ"ה ע"י התשובה. ואדרבה, יש מעלה בהתקשרות שע"י התשובה על ההתקשרות שע"י לבושי התומ"צ, כי, ההמשכה שע"י לבושי התומ"צ היא בבחינת גבול, והיינו, שלפי ערך עבודתו בקיום התומ"צ שהו"ע הלבושים, הנה באופן כזה היא ההמשכה, שהיא מבחי' ממכ"ע. אבל ע"י התשובה, הרי ענין התשובה הוא בשעתא חדא וברגעא חדא⁴⁶, וההמשכה שע"י היא בבחי' בלי גבול, והיינו לפי שכל ענין של מדידה והגבלה ה"ה יודע שאוכם הוא קדם עילת העילות, ורוצה לצאת מהגבלה זו, ולכן ההמשכה שע"י התשובה, בחינת ממצרים קראתי לבני, היא המשכה נעלית עוד יותר, בבחי' בלי גבול.

(ז) **וזהו** וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא"ל שדי גו', היינו, שהגילוי לאבות הוא בחינת א"ל שדי, דבכללות זהו בחי' ממכ"ע. ובפרטיות יותר יש בזה כמה מדריגות⁴⁷. דהנה אמרו רז"ל⁴⁸ שהי'

(44) ישע"י כט, יג. וראה תניא פל"ט (נג), ראה אוה"ת שם ע' קלד ואילך. סה"מ
(ב) תר"ס ע' נו. המשך תער"ב ח"א ע' רנא-רעט.
(45) פרשתנו ו, ה.
(46) זח"א קכט, סע"א ואילך.
(47) חגיגה יב, א. ב"ר פמ"ו, ג.
(48) סה"מ שבהערה 54. ועוד.

העולם מרחיב והולך עד שגער בו הקב"ה כו', שנאמר אני אל שדי, אני הוא שאמרתי לעולמי די, שזהו טבע העולם שהוא בבחינת העלם והסתר. ויש מדריגה עליונה יותר באל שדי, שמורה על ריבוי השפעה, כמ"ש⁴⁹ והריקותי לכם ברכה עד בלי די, כולל גם ריבוי השפעה בהמשכת אלקות בעולמות, כפירוש המדרש⁵⁰ שדי באלקותי לכל ברי'. אמנם, כל זה הוא רק די סיפוקא⁵¹, וכמו די מחסורו אשר יחסר לו⁵², אפילו סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו⁵³ (וכמבואר בחסידות⁵⁴ תוכן הענין ברוחניות), שכל זה הוא ענין של מילוי החסרון בלבד, ולא ענין של עשירות ומותרות, שזהו כללות ענין ההמשכה שבבחי' ממכ"ע בלבד. אמנם ע"י הירידה לגלות מצרים דוקא, הנה ממצרים קראתי לבני, שעייז הגיעו לגילוי שם הוי', שהו"ע ההמשכה שבבחי' בלי גבול. וזהו אומרו וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי'. דהנה פסוק זה הוא מענה⁵⁵ על שאלת משה למה הרעתה לעם הזה⁵⁶, היינו, למה הוצרך להיות כל ענין גלות מצרים. ועל זה בא המענה ויאמר אליו אני הוי', דתכלית ענין גלות מצרים הוא שעייז יהי גילוי שם הוי'. ואף שגם אצל האבות נאמר שם הוי' (כנ"ל), הנה שם הוי' שנאמר אצל האבות הוא רק שם הוי' דלתתא, שזהו"ע שם הוי' מלשון מהוה⁵⁷, שזוהי הבחי' ששייכת לעולמות. אמנם ע"י גלות מצרים אזי וידעתם כי אני הוי', שם הוי' דלעילא⁵⁸, שזהו"ע שם הוי' מלשון הי' הוה ויהי' כאחד⁵⁹, בחי' בלי גבול. וענין זה בא ע"י עבודת התשובה כנ"ל, ועז"נ⁶⁰ ונתתי אותה לכם מורשה, כי האהבה הבאה מבחי' התשובה היא כמו ירושה שנפל לו הון רב אשר לא עמל בו, וכך האהבה וקרבת ה' הבאה ע"י התשובה והבושה היא שלא ע"י מעשיו הטובים דבר יום ביומו, כי אם בשעתא חדא כו', והו"ע הבא בתורת ירושה, שענין הירושה הוא מצד שיש ליורש יחס אל המוריש, ואינו נוגע בזה מצב היורש, ולכן גם חרש שוטה וקטן יורש⁶¹, כי העיקר הוא שיש לו יחס אל המוריש. וזהו מורשה

(56) שמות ה, כב.

(57) פרדס שער א (עשר ולא תשע) פ"ט.

תניא שעהיוה"א רפ"ד. וראה מאמרי אדה"ז שם.

(58) ראה אוה"ת שם ע' קכו ואילך.

(59) זח"ג רנז, ב (ברע"מ). תניא שער

היחוד והאמונה פ"ז (פב, א). פרדס שם. וראה מאמרי אדה"ז שם. אוה"ת שם (ע' קכד).

(60) פרשתנו ו, ח.

(61) ראה משנה נדה מד, רע"א.

(49) מלאכי ג, י.

(50) ב"ר שם.

(51) ראה זח"ג יא, ב. אוה"ת שם ע' קלה

ואילך. ע' קנז ואילך.

(52) ראה טו, ח.

(53) כתובות סז, ב.

(54) ראה סה"מ תרכ"ז ע' ק. תרכ"ט ע'

צז. תרל"ה ח"א ע' מג. המשך תער"ב ח"א ע'

שט.

(55) ראה פרש"י פרשתנו ו, ח.

אני הוי', שבכדי להגיע לבחי' הוי' דלעילא הרי זה רק ע"י ענין הירושה. ויש להוסיף, שמורשה הוא גם מלשון ראש, ומורה על ההתקשרות עם ראש העדה⁶², ראשיכם שבטיכם⁶³, והיינו, שכדי שגם חוטב עצים ושואב מימין⁶³ יגיעו לגילוי שם הוי', צ"ל ההתקשרות עם ראשיכם שבטיכם, שלא להפרד ח"ו מהמוריש, וכנ"ל בענין התשובה, שהוא כמו הבן שאינו יכול לסבול כאשר אביו אומר לו שאינו אביו, ורוצה להיות מקושר אליו. ועי"ז וידעתם כי אני הוי', שתהיו מקושרים (דעת לשון התקשרות⁶⁴) לשם הוי' דלעילא, בחי' הי' הוה ויהי' כאחד, בחי' בל"ג, שכל זה בא ע"י התשובה.

(63) לשון הכתוב — נצבים כט, ט"י.
וראה לקו"ת ר"פ נצבים.
(64) תניא ספ"ג. פמ"ב (נט, ב). ובכ"מ.

(62) ראה גם בהשיחה שלאחרי המאמר
(תו"מ ח"ד ע' 279).